

Klimakonferanse 2016: Grønt skifte i kommunene – bærekraftig areal- og transportplanlegging

Alexandria Algard, president Norske arkitekters landsforbund (NAL)

Helt overordnet handler by- og tettstedsutvikling om hva slags livskvalitet vi byr innbyggerne; hva slags liv det legges til rette for.

Vi er i gang med det grønne skiftet - og det fordrer en endring i måten vi tenker og agerer i forhold til byutvikling. Det utfordrer rekkefølgen av prioriteringer; av hva som vektlegges mest. Siden midten av sist århundre har bilens inntog i byen blitt tydelig, og bilens behov har i stor grad blitt satt høyere enn menneskelig behov. Mange norske byer og tettsteder er i dag bedre tilrettelagt for biler enn for mennesker. Det offentlige miljøet; gatene, plassene, møtestedene er folketomme, for vi har kanskje i for stor grad agert slik vi har pleid med bilene; vi tror at hvis vi lager plass vil det komme mennesker der. Slik fungerer det ofte med biler. Forskjellen er at folk velger ting de liker.

Arkitekturen danner rammen om våre liv. Måten bygg utformes på, og ikke minst hvordan de organiseres, har direkte påvirkning på de som bor, arbeider og bruker området. Arkitekturen og organiseringen av den kan legge til rette for at folk går og møter andre, eller det motsatte. Her gjelder det å tenke helhetlig, å legge til rette for mer miljøvennlige byer, som ikke bare har godt luftkvalitet, men også fremmer trivsel og god helse, gjennom tilrettelegging for at folk går og sykler og bruker nærmiljøet. Sentrum skal være et sted å leve for alle befolkningsgrupper. Mindre tid til transport, mer tid til hverandre, gjøre flere ting på en gang når tilbudet er samlet. Kommunene bør endre sin måte å arbeide på, de må tenke byutvikling når de kjøper og selger eiendommer, bygger syke- og aldersboliger, skoler, rådhus, idrettsanlegg etc. Tenke på samlokalisering i sentrum og sambruk av kafeer, kantiner, møte og konferansefasiliteter, trim, kultur og idrettsanlegg.

Målsetning om en bærekraftig fremtid og tettere byer er allerede uttalt og beskrevet i nasjonale, regionale og lokale planer. Likevel føres en form for schizofren planlegging / politikk - for vi sier vi ønsker å fortette og urbanisere,

men ender likevel ofte opp med å gjøre det motsatte. Vi bygger ut vei-infrastrukturen, som fører til regionsutvidelse og et fortsatt voksende transportbehov. Vi legger store offentlige funksjoner og arbeidsplasser utenfor bystrukturene. Vi fortsetter med å bygge spredt boligbebyggelse med lav tetthet. Hvorfor? Hva skal til for å snu trenden?

Vi står foran et paradigmeskifte. Vi har planlagt omgivelser tilpasset bilbruk, vi trenger å planlegge byer for folk. Dette bør medføre en annerledes måte å tenke på. Biler kommer der det er plass, men folk gjør ikke det. De bruker steder hvor de trives. Dermed kommer en ny dimensjon inn i planleggingen: hva skal til for at folk trives? Hva skal til for at de velger å bruke lokalmiljøet sitt? Hva skal til for at folk skal synes det er hyggelig å gå og sykle?

Arkitektene er trente i problemløsning. Grundig problemløsning kan føre til innovasjon og nytenkning i forhold til hvordan vi planlegger og bygger omgivelsene våre. Her kan Norge lede an ved å finne nye løsninger.

Vi mener at vi trenger en ny retning i planleggingen, og dette krever også NY KUNNSKAP. Norske Arkitekters Landsforbund (NAL) har lenge arbeidet med bærekraftig arkitektur, by og tettstedsutvikling, og er nå i gang med etableringen av et Nasjonalt senter for bærekraftig by- og tettstedsutvikling, som det er bevilget midler til over statsbudsjettet for kommende år. Dette senteret skal fungere som et VERKTØY; et kompetansesenter hvor kommuner og arkitekter kan henvende seg for faglig råd og veiledning.

Det gjelder å komme raskt fra start i det grønne skifte. NAL ønsker å bidra gjennom å dele kunnskap bygget opp gjennom forbildeprosjektene i Fremtidens Byer og Fremtidens Bygg.

Det vi er ute etter er en spredningseffekt. Vi må sikre oss at de små og mellomstore byene klarer å henge med på den grønne skiftet - på denne omstruktureringen. Det er et økt behov for, ikke bare å tenke helhetlig, men også å forstå helheten og handle deretter.

Det trengs tydelige retningslinjer for omprioritering. Politikken som skrives blir avgjørende her. Spørsmålet er om det er nok? NAL har etterlyst en arkitekturpolitikk som setter disse endringene på dagsorden, og som kunne fungere som et kunnskapsløft i alle landets kommuner simultant. En ARKITEKTURPOLITIKK eller BYPOLITIKK kunne hjulpet landets kommuner til å løfte i flokk, og kunne bidratt til å påpeke helhetene som er så viktige å forstå for å kunne bygge bærekraftige byer og tettsteder.

Det er avgjørende at vi bygger byer og tettsteder hvor folk trives. At vi bygger omgivelser som legger til rette for gode liv. Det er god samfunnsøkonomi - besparelser på helseutgifter kommer for eksempel fra tilrettelegging for byer og samfunn hvor folk beveger seg er, møtes mer, er mindre ensomme etc. Dette er synergieffekter som bør oppmuntres og legges til rette for. Her kan arkitektene bidra. Det kan tenkes at re-tenking av status-quo og dagens standardløsninger kan bidra til smarte synergier; at vi gjennom å tilrettelegge for det grønne skiftet, også kan heve trivselen i byene og tettstedene for innbyggerne.

Omgivelsene vi bygger legger grunnlaget for befolkningens liv. Gårdsdagens løsninger bygger ikke fremtiden. Hvordan ønsker vi at fremtidens liv skal leves? Det er nå vi legger grunnlaget.